

ČERVÁNKY NOVÉHO OKULTISMU (druhá přednáška)

Dnes chceme na předvěcerejší úvahu navázat tím, co nás může přivést k hluboce osobnímu chápání anthroposofického života. Přehlédneme-li svůj život, pokusíme-li se vyznat v jeho jednotlivostech, potom můžeme vlivem takového pozorování života mnoho získat. Tu uvidíme na nejedněch věcech, které nás postihly nebo nás postihnou jako náš osud, že je musíme uznat jako oprávněné, že jsme si je zasloužili. Řekněme, že nějaký člověk byl v této inkamaci poněkud lehkomyšlný a že ho postihne později rána osudu; potom nemůžeme tak snadno převážně zevní ránu osudu spojovat s lehkomyšlností, ale přesto máme pocit, že nás tato rána postihla spravedlivě. Shledáváme jiné rány osudu, jež nám musejí připadat jako náhodné, pro něž nemůžeme najít vysvětlení. Pohlížíme-li na svůj život zpětně, nacházíme tyto dvě kategorie zážitků.

Nyní jde o to, že velmi správně rozlišujeme to, co se nám jeví jako náhoda, od toho, co působí jako nutnost. Dívá-li se člověk na svůj život z hlediska těchto dvou kategorií zážitků, potom nemůže prodělavat vyšší vývoj, aniž by se pokoušel přihlížet ke všemu, co se mu jeví jako náhoda. Musíme se pokoušet nahlížet zejména takto na věci, které jsme nezamýšleli, které odporují tomu, co se nám líbí. Je určitá možnost duševní nálady, přistoupit na hypotetické hledisko možnosti a říci si: „Jaké by to bylo, kdybych si představil, že to, co jsem tehdy nechtěl, co mi vůbec nebylo příjemné, co se mi vůbec nelíbilo, jsem zrovna tehdy chtěl?“ Musíme si toto intenzivně představit: My sami jsme co nejenergičtěji tuto naši situaci chtěli.

O tom, co pokládáme za náhodu, si musíme představit: Jaké by to bylo, kdybychom použili co nejenergičtější vůli, abychom to všechno chtěli? Takřka jako v meditaci se člověk musí přenést do této duševní nálady vůči tomu, co se nám v našem životě jeví jako náhodné události. A každý současný člověk to může dělat. Když takto postupujeme, potom to postupně vykoná zcela zvláštní otisk na naší duši, cítíme, jako by se od nás chtělo něco odpoutat. Představovala jsem si zde druhého, jiného člověka - říká duše - ten je nyní zde. Nemůžeme se od této představy odpoutat, a takový vymyšlený člověk se znenáhla stává naším dvojníkem. S tímto vymyšleným člověkem máš vlastně co činit - říká si duše. Vystupujeme k představě: Tento člověk vlastně v tobě žije. A když se skutečně intenzivně vžíváme do této představy, potom zjistíme, že tento vymyšlený člověk není tak zcela bez významu. Procitne v nás přesvědčení: To zde už jednou bylo, a tehdy jsi měl v sobě volní síly k těmto zdánlivým dnešním náhodám. - Takto si zjednáваме

důkladné přesvědčení o tom, že jsme zde již jednou byli, než jsme se do této tělesné schrány ponořili. A každý současný člověk si může toto přesvědčení získat.

Nyní musíme mít na zřeteli, čím jsou postupné inkamace člověka. Co se vlastně znovu vtěluje? Jak to můžeme najít?

V lidském duševním životě musíme zejména rozlišovat tři druhy duševních zážitků. Za prvé - naše představy, naše myšlenky. Když si něco představujeme, pak se to má odehrávat ve zcela neutrálním způsobu. To, co si představujeme, nepotřebujeme milovat nebo nenávidět, konfrontovat to se sympatií či antipatií. K představám se řadí život v pocitových náladách, které vznikají tím, že jedno máme rádi, že to milujeme — to druhé se nám protiví, nenávidíme to a tak dále. Třetí druh tvoří volní impulsy. Jsou sice přechody, ale v celku jsou to tyto tři kategorie duševních zážitků. A je základním rysem zdravého duševního života umět tyto tři druhy zážitků rozlišovat. Náš život představ vzniká tím, že přijímáme zevní popudy. Nyní každý snadno uzná, že tento život představ co nejtěsněji souvisí s přítomnou inkamací. Je to jasné již z toho, když uvážíme, že nám řeč slouží k vyjadřování představ. A řeč může být přirozeně v každé inkarnaci jiná. Právě tak málo, jak s sebou bereme řeč, začínáme-li novou inkarnaci, právě tak málo bereme s sebou představy. Obojí, jak řeč, tak také představy si musíme v každé inkarnaci znovu vydobýt. Hebbel si jednou zapsal do svého deníku podivuhodný zápis. Domýšlel se, jak drasticky by asi musela působit divadelní hra, v níž by byl znovuvtělený Platón svým učitelem nejvíce trestán za chybné porozumění Platónovi*. — Tak tedy život představ nepřechází z jedné inkamace do druhé, a ze života představ si člověk bere s sebou do posmrtného života nejméně. Po smrti si nevytváříme žádné představy, nýbrž věci bezprostředně vnímáme tak, jako naše oko vnímá barvu. To, co známe jako svět pojmů, vidíme po smrti jako síť napnutou nad světem. Avšak to, co nám zůstane, když jsme prošli branou smrti, a co si zase přinášíme s sebou do nového zrození jako duševní vlohy, jsou pocitová hnutí, pocitové nálady. Na příkladu dítěte, které se vztahem ke svému životu představ není ještě příliš daleko, budeme moci pozorovat, jak naproti tomu jeho pocitový život vykazuje již zcela určité linie. A protože naše volní impulsy jsou spjaty s pocitovou náladou, procházejí také s námi branou

*„S ohledem na putování duší je možné, že Platón nyní dostane opět výprask na školní lavici, protože on - nerozumí Platónovi“, Hebbelovy Deníky č. 1335.

smrti. Když se například člověk oddává omylu, potom způsobuje ve své citové mysli něco jiného, než když se oddává pravdě. Na tyto následky nesprávných představ trpíme ještě dlouho po smrti. Musíme tudíž říci, že se musíme dívat na to, čím jsou naše pocitové nálady a volní impulsy, když se otážeme, co vlastně přechází od inkamace k inkarnaci.

Předpokládejme, že nás před deseti nebo dvaceti lety zasáhla nějaká bolestná událost. Dnes si na to ve svých představách můžeme ještě zcela dobře vzpomenout, dokonce na všechny podrobnosti. Jak ale vybledne bolest, kterou jsme tehdy pocítili, jak málo je člověk schopen znovu prožít tehdejší pocitová hnutí a volní impulsy. Pomysleme na Bismarcka, o němž je přece známo, za jakých mimořádně obtížných poměrů roku 1866 přistoupil k válce. Jaká pocitová hnutí, jak nesmírné množství volních impulsů se odehrálo v Bismarckově duši! Ale bude Bismarck při sepisování svých životních vzpomínek také zase prožívat přibližně stejně silně tato duševní vzrušení a volní rozhodnutí? Zajisté nikoli! Lidská paměť je mezi zrozením a smrtí uzpůsobena tak, že existuje jako představová paměť. Přirozeně může být, že ještě po deseti nebo dvaceti letech se nás zmocní bolest při vzpomínce na to, co se nám tehdy stalo jako bolestná událost, ale obecně se dá říci, že bolest během let silně vybledne, zatímco v naší představě se může vzpomínka vztahovat až k jednotlivostem. Když si nyní představíme, že jsme tyto bolestné události chtěli, že jsme shledali jako sympatické to, co jsme jako mladí lidé snad shledali zcela nesympatické, potom obtíž této činnosti oťese duši; to na druhou stranu působí do naší citové mysli. Jestliže nám snad dříve spadl na hlavu kámen, tu se snažíme s veškerou silou si představit, že jsme to sami tak chtěli. Vlivem takových představ, že jsme náhodu, která se nám přihodila, sami chtěli, dostáváme pocitovou paměť pro naše dřívější inkamace. Tak obdržíme představu o tom, jak jsme postaveni do duchovního světa. Začínáme rozumět svému osudu. Vůli k náhodám tohoto života jsme si přinesli z naší předchozí inkamace.

Oddáváme-li se takovým myšlenkám v meditaci a pěstujeme je dále, potom to může být mimořádně důležité. Také mezi smrtí a novým zrozením se něco děje; ano, tento čas je nesmírně bohatý na zážitky, které jsou však ryze duchovní. Přinášíme si tedy se sebou také pocitové nálady a volní impulsy z doby mezi poslední smrtí a posledním zrozením, tedy z ryze duchovního světa. V tom spočívá jedna skutečnost novější doby, která je mimořádně důležitá, které si ale vcelku málo všimáme. Jedna skutečnost, která je přítomná zde v životě mnohých lidí, jenže to nepozorují; ale náš anthroposofický duchovní proud má za úkol, aby na tuto skutečnost a na její význam poukazoval. Uvedu názorný příklad, o co tady jde.

Řekněme, že člověk někam jde. To je příčinou, že na této cestě následuje jiného člověka, třeba dítě. Vtom náhle člověk vidí, že na pokraji cesty, jíž se dítě ubírá, zeje propast. Dítě se do ní nepochybně zřítí, když učiní několik dalších kroků. Běží za dítětem, aby je zachránil, běží a běží a přitom zcela

zapomene na propast. Vtom uslyší dotyčný z nějaké strany hlas, který na něho volá: Zůstaň stát! - Stojí jako přibitý. V tom okamžiku dítě se uchopí stromu a také se zastaví, takže se nic zlého nestane. Kdyby se v tomto okamžiku neozval hlas, nepochybně by se člověk zřítíl do propasti. Člověk se nyní zeptá: Odkud přišel ten hlas? Nenajde nikoho, kdo by na něho mohl zavolat. Ale uvědomuje si, že by byl nepochybně ztracen, kdyby tento hlas neslyšel. Nemůže odhalit, že ho volala nějaká fyzická bytost, i když pátrá sebevíc.

Podobný zážitek by mnozí současní lidé mohli najít ve svém životě při intimním pozorování sebe samých. Takových věcí si dnes všímáme velmi málo. Buď se nyní takový zážitek dotyčnému člověku beze stopy vytratí, potom se dojem zahladí, nebo tento zážitek nepovažuje za důležitý. Ale předpokládejme, že člověk zpozorní, nepovažuje tento zážitek za bezvýznamný. Potom ho snad napadne myšlenka: Vlastnější zde stál před krizí, před karmickou krizí, tvůj život měl vlastně v tomto okamžiku skončit, měl jsi přijít o život. Byl jsi zachráněn pouze něčím, co se podobalo náhodě, a od této hodiny byl doslova vsazen jiný život do tohoto prvního. Na tento druhý život musíš pohlížet jako na sobě darovaný, a přiměřeně tomu se také máš chovat. Jestliže takový zážitek v člověku vzbudí tuto vnitřní náladu, aby se na svůj život od této chvíle díval jako na darovaný, potom se dnes z tohoto člověka stal vyznavač Christiana Rosenkreutze. Neboť takový je jeho způsob, jak k sobě povolává duše. A ten, kdo si může zpětně vzpomenout na takový zážitek - a všichni, kteří zde sedí, mohou něco podobného shledat při dostatečně intimním pozorování - ten si může říci: Christian Rosenkreutz mi ze spirituálního světa dal pokyn, že náležím k jeho proudu. Christian Rosenkreutz připojil k mé karmě možnost takového zážitku. To je způsob, jakým Christian Rosenkreutz vyvolí své žáky. Tak vyvolí svoji obec. Kdo něco takového prožije, řekne si: Zde mi byla ukázána cesta; tou cestou musím jít a dbát na to, abych dal do služeb rosekruciánství své síly natolik, nakolik jsem toho schopen. Avšak i ti, kteří pokynu neporozuměli, se k tomu později dostanou, neboť komu byl jednou pokyn udělen, ten se již také nikdy tohoto vyzvání nezproští.

Takový zážitek člověka pramení z toho, že se tento člověk v době mezi svojí poslední smrtí a svým posledním zrozením setkal v duchovním světě s Christianem Rosenkreutzem. Tehdy si nás Christian Rosenkreutz vyvolil.

Vložil do nás volní impuls, který nás nyní přivádí k takovým zážitkům. Tímto způsobem se odehrávají duchovní souvislosti. Pro materialistické chápání jsou to všechno samozřejmě halucinace, podobně jako se za halucinaci považuje i Pavlův zážitek před Damaškem. Důsledkem toho by přirozeně bylo, že celé křesťanství spočívá na halucinaci, tedy na omylu. Neboť theologové moc dobře vědí, že základem celého pozdějšího křesťanství je událost před Damaškem. A jestliže tento základ spočívá na klamu, potom přirozeně, když důsledně uvažujeme dále, lze se také na všechno, co se na tom zakládá, dívat jako na falešné.

Tak jsme se dnes pokusili objasnit, že určité věci, které se nás v životě týkají, že určité zážitky nám mohou ukázat, jak patříme do duchovních souvislostí světa. Vypěstujeme-li svoji pocitovou paměť, jak to dnes bylo vylíčeno, potom se vžíváme do toho, co jako spirituální život proudí a pulzuje světem. Tudíž ještě není opravdovým anthroposofem ten, kdo teoreticky zná nauky, nýbrž teprve ten, kdo umí vykládat svůj život a život jiných lidí v tom smyslu, jak dnes bylo uvedeno. Potom se stane anthroposofie základní silou, která přetváří náš duševní život. A to musí přece také být cílem práce našich poboček: že se naše vnitřní duševní zážitky změni, že se naučíme pociťovat nesmrtelný prvek pomocí postupného vývoje naší pocitové paměti. Anthroposoficky orientovaný theosof musí mít víru: Jen když chceš, jen když použiješ svých silných vnitřních sil, můžeš potom svůj charakter přetvořit. Musíme cítit, pociťovat, že v nás samých a ve všech ostatních vládne nesmrtelný prvek. Anthroposof se stává anthroposofem tím, že po celý svůj život zůstává vnímavý, i se šedivými vlasy. A toto vědomí, že se můžeme vyvíjet stále dál, může přetvořit náš celý nynější duchovní život.

Vlivem materialismu lidé předčasně stárnou. Na příklad před třiceti lety vypadaly děti jinak než dnes. Dnes vidíme již deseti-, dvanáctileté lidi-děti, které působí přímo stařeckým dojmem. Lidé se stali tak přemoudřelými, a obzvláště dospělí. Říkají: Naším dětem nechceme již lhát, na příklad že děti přináší čáp. Děti musejí být poučené. Ale tak děti vpravdě obelhávají. Potomci budou opět vědět, že skutečně naše dětské duše jako duchovní útvary se na způsob ptáků snášejí z vyšších světů. Je mimořádně důležité, že máme imaginativní představu pro mnohé věci, které ještě nejsou pochopitelné. Je ovšem dobře možné pro skutečnost, o kterou jde, najít lepší imaginaci než příběh o čápu. Záleží na tom, aby spirituální síly působily mezi dítětem a rodiči nebo vychovatelem, musí zde být něco jako skrytý magnetismus. Musíme sami věřit imaginaci, kterou dítěti podáváme. Když chceme dětem vysvětlit smrt, musíme poukázat na jinou přírodní událost. Můžeme říci: Podívej se na motýla, jak vylétá z kukly: tak je tomu i s člověkem po smrti. - Ale nejprve musíme sami věřit, že svět je uspořádán tak, že mohutnost

v motýlu, který vzlétne z kukly, vykresluje nám obraz děje vycházení duše z těla. Duch světa nás chtěl upozornit, jak se to děje, proto nám vkreslil takový obraz do přírody. Je nesmírně důležité, že se můžeme stále učit, stále můžeme zůstat mladí, nezávisle na našem fyzickém těle. A to je nesmírně důležitý úkol anthroposoficky orientované theosofie: přinášet světu omlazení, které potřebuje. Musíme se zbavit banální smyslovosti. Uznávat duševnost a duchovnost v praxi, to musí být cílem naší pobočky. Stále více nás musí prostupovat poznání, že pomocí duše můžeme být vládci nad zevnějškem.

Rudolf Steiner